

Latvian translation of Breast Screening Helping You Decide

Ziemeļrijas vēža skrīninga programma Palīdzot Jums pieņemt lēmumu

Breast Screening

Kas ir krūts vēzis?	4
Kas ir krūts vēža skrīnings?	5
Krūts skrīninga rezultāti	8
Izdarīt izvēli - krūts vēža skrīninga priekšrocības un riski	11
Kādas ir krūts vēža pazīmes?	14
Kur vērsties jautājumu gadījumā?	15

Jūs varat izvēlēties veikt vai neveikt krūšu skrīningu. Šis brošūras mērķis ir palīdzēt Jums izdarīt šo izvēli.

Kāpēc Veselības un Sociālās Aprūpes organizācija (HSC) piedāvā krūts vēža pārbaudes?

HSC piedāvā šīs pārbaudes, lai glābtu dzīvības. To ir iespējams izdarīt, atklājot krūts vēzi agrīnās stadijās, kad krūts vēža pazīmes ir pārāk mazas, lai tās ieraudzītu vai sataustītu. Pārbaudes nepasargās Jūs no saslimšanas ar krūts vēzi.

Krūts vēža pārbaudēs pastāv zināmi riski. Skrīninga rezultātā dažām sievietēm tiks diagnosticēts un izārstēts krūts vēzis, kas pretējā gadījumā nekad netiktu atklāts vai būtu izraisījis nopietnas veselības problēmas.

Kāpēc mani uzaicināja uz krūts vēža pārbaudi?

Ik pēc trim gadiem visas sievietes vecumā no 50 līdz 70 gadiem saņem uzaicinājumu uz krūšu pārbaudi.

Ja esat vecāka par septiņdesmit gadiem, Jūs joprojām esat pakļauta riskam saslimt ar krūts vēzi. Neskatoties uz to, ka pēc septiņdesmit gadu vecuma Jūs vairs nesaņemsiet automātiskos uzaicinājumus uz pārbaudēm, Jūs joprojām varat veikt krūšu pārbaudi ik pēc trim gadiem. Jums būs jāpiesakās pārbaudei tuvākajā skrīninga centrā.

Kas ir krūts vēzis?

Krūts vēzis sākas brīdī, kad šūnas krūtī sāk nekontrolēti augt un uzkrājas, veidojot bumbuļi (tiek saukts arī par audzēju). Vēzim augot, šūnas sāk izplatīties uz citām ķermeņa daļām, un tas var radīt draudus dzīvībai.

Krūts vēzis ir izplatītākais vēža veids Lielbritānijā. Lielbritānijā krūts vēzis katru gadu izraisa aptuveni 12 000 sieviešu nāvi. Ikdzīvošanas rādītāji pakāpeniski uzlabojas, un tagad aptuveni 3 no 4 sievietēm, kurām tika diagnosticēts krūts vēzis, joprojām ir dzīvas pēc 10 gadiem.

Ar vecumu krūts vēža risks pieaug. Aptuveni 4 no 5 krūts vēža gadījumiem tiek atklāti sievietēm vecumā pēc 50 gadiem. Lielākajai daļai sieviešu, kas saslimst ar krūts vēzi, ģimenes vēsturē **nav** bijuši saslimšanas gadījumi ar krūts vēzi.

Kas ir krūts vēža skrīnings?

Krūts vēža skrīninga laikā, lai atklātu krūts vēža pazīmes, tiek izmantots krūts rentgena tests, kas tiek saukts par mamogrammu. Ar šī testa palīdzību var atklāt vēža pazīmes, kas ir pārāk mazas, lai tās ieraudzītu vai sataustītu.

Kas notiks, ja piekritīšu skrīningam?

Kad ieradīsieties uz krūšu pārbaudi, darbinieki pārbaudīs Jūsu datus un uzdos jautājumus par problēmām ar krūtīm, kas Jums ir bijušas agrāk. Ja Jums rodas jautājumi, lūdzu, uzdodiet tos.

Mamogrammas veic sievietes - mamogrāfes. Lai veiktu mamogrammu, Jums būs jāizģērbjas līdz viduklim. Šī iemesla dēļ uz mamogrāfijas izmeklējumu kleitas vietā būtu ērtāk vilkt svārkus vai bikses.

Vispirms mamogrāfe Jums izstāstīs, kā norisināsies šis process. Pēc tam viņa novietos Jūsu krūti uz mamogrāfijas iekārtas un nolaidīs plastmasas plāksni, lai to saspiestu. Tas ir nepieciešams, lai Jūsu krūts nekustētos un tiktu uzņemti skaidri rentgenuzņēmumi.

Parasti tiek uzņemti divi rentgenuzņēmumi katrai krūtij - viens no augšas un viens no sāniem. Rentgenuzņēmumu veikšanas laikā mamogrāfe aizies aiz priekškara. Uzņemšanas brīdī Jums būs jābūt nekustīgai vairākas sekundes.

Viss izmeklējums ilgst mazāk nekā pusstundu, bet mamogramāfija aizņems tikai dažas minūtes.

Digitālā mamogrāfijas iekārta

Kādas sajūtas rodas mamogrāfijas laikā?

Mamogrāfija var radīt neērtības sajūtu, kā arī dažām sievietēm tā var sagādāt sāpes. Parasti sāpes ātri pāriet.

Lūdzu, sazvanieties ar krūts skrīninga nodaļu pirms ierašanās uz izmeklējumu gadījumā, ja:

- **Jums ir kustību traucējumi vai kāpnes** Jums sagādā grūtības, lai nodaļas darbinieki varētu Jums palīdzēt;
- **Jums ir krūšu implantī** - parasti Jums būs iespējams veikt mamogrāfijas izmeklējumu, bet, lūdzu, dariet to zināmu darbiniekiem pirms izmeklējuma;
- **Jums nesen ir veikta mamogrāfija vai Jūs esat stāvoklī, vai barojat bērnu ar krūti** - šajos gadījumos Jums var ieteikt veikt pārbaudi vēlāk;
- **Jums ir nepieciešams tulks.**

Krūts skrīninga rezultāti

Divu nedēļu laikā pēc izmeklējuma Jūs saņemsiet vēstuli ar krūts skrīninga rezultātiem. Rezultāti tiks nosūtīti arī Jūsu ģimenes ārstam.

Lielākajai daļai sieviešu būs normāli rezultāti

Aptuveni 96 no 100 sievietēm mamogrāfijas rezultātā netiks atklātas nekādas vēža pazīmes - tas ir normāls rezultāts.

Atcerieties, vēzis var attīstīties arī laika posmā starp pārbaudēm, tāpēc nekavējoties vērsieties pie ģimenes ārsta, ja pamanāt jebkāda veida pārmaiņas krūtīs.

Sievietēm ar anormāliem testa rezultātiem būs jāveic papildu testi.

Iespējams, ka rezultātu vēsturē būs norādīts, ka Jums ir jāveic papildu testi, jo mamogrāfijas rezultāti neiekļaujas normā. Pēc sākotnējā skrīninga veikšanas aptuveni 4 no 100 sievietēm tiek aicinātas uz papildu testiem.

Vienai no šīm četrām sievietēm tiks atklāts vēzis. Pārējām trim sievietēm vēzis atklāts netiks, un viņas turpinās saņemt uzaicinājumus uz pārbaudēm ik pēc trim gadiem.

Ja Jūs lūdz ierasties uz papildu testiem, Jums tiks veikta krūšu pārbaude, atkārtotas mamogrammas un ultraskaņas pārbaudes.

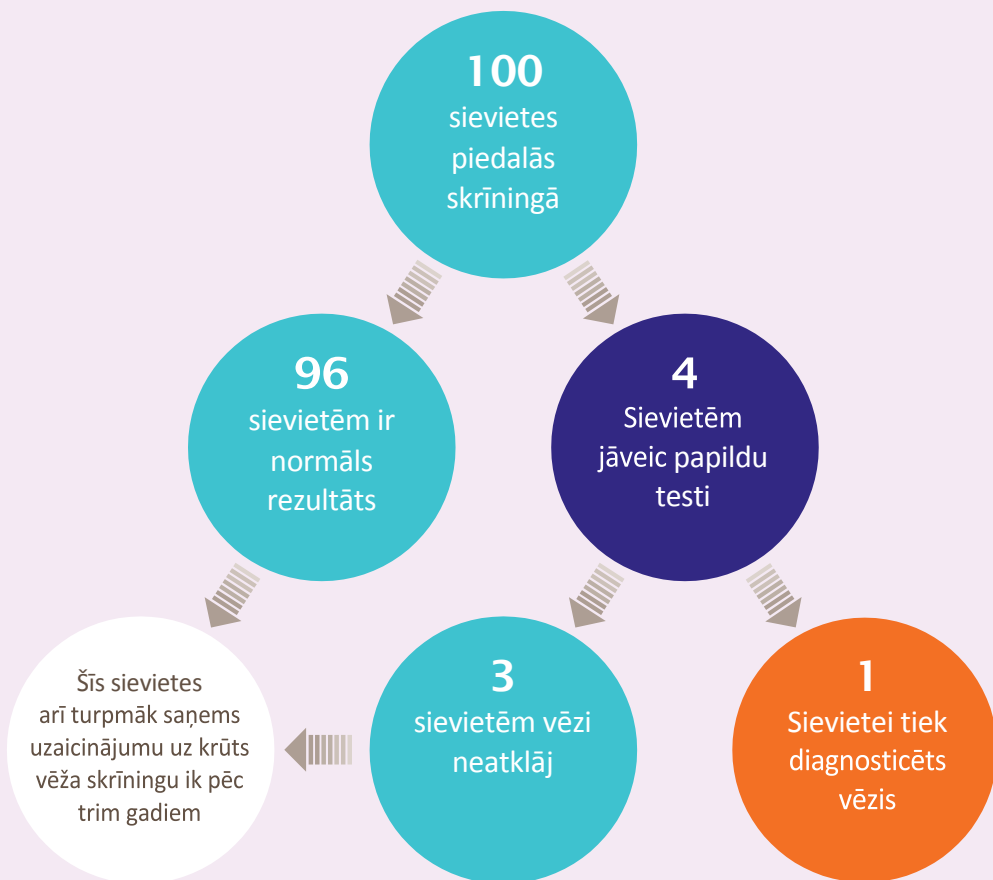
Iespējams, ka Jums tiks veikta biopsija - ar adatu tiek paņemts neliels krūts audu paraugs apskatei zem mikroskopa. Parasti Jūs saņemsiet rezultātus nedēļas laikā.

Dažos gadījumos pirms rezultātu saņemšanas var būt nepieciešams veikt vēl vienu mamogrammu.

Dažreiz tehnisku iemeslu dēļ mamogramma nav pietiekami skaidra un nav iespējams veikt tās analīzi. Ja tā notiks, Jūs palūgs atkārtoti veikt mamogrāfijas procedūru, lai iegūtu skaidrāku attēlu.

Kas notiek ar 100 sievietēm katru reizi krūts vēža skrīningā?

Ja Jums tiks atklāts krūts vēzis, tas var būt invazīvs vai neinvazīvs

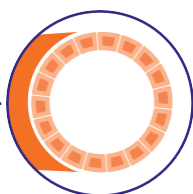
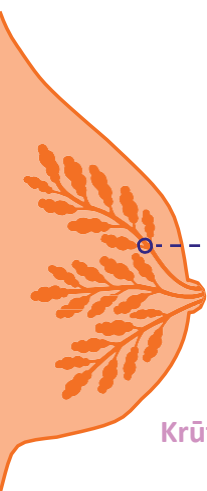
Neinvazīvais krūts vēzis

Aptuveni vienai no piecām sievietēm, kurām skrīninga rezultātā tiek atklāts krūts vēzis, krūts vēzis ir neinvazīvs. Tas nozīmē to, ka krūtī ir vēža šūnas, bet tās atrodas tikai krūts dziedzeru izvados un neizplatās tālāk. Šo vēža veidu sauc par duktālo karcinomu in situ (DCIS). Dažām sievietēm vēža šūnas atrodas dziedzeru izvados un tālāk neizplatās. Citām sievietēm vēža šūnas nākotnē pārņems visu krūti.

Ārsti nespēj precīzi pateikt, vai neinvazīvais krūts vēzis pārņems vai nepārņems visu krūti nākotnē.

Invazīvais krūts vēzis

Aptuveni četrām no piecām sievietēm, kurām skrīninga rezultātā tiek atklāts krūts vēzis, krūts vēzis ir invazīvs. Šeit ir attēlots vēzis, kas no dziedzeru izvadiem ir izplatījies tālāk. Neārstēts, visbiežāk invazīvais krūts vēzis izplatīsies tālāk uz citām ķermeņa daļām.

Normāls piena izvads

Neinvazīvais krūts vēzis

Invazīvais krūts vēzis

Krūts vēža ārstēšana

Neatkarīgi no tā, vai diagnosticētais krūts vēža veids ir invazīvs vai neinvazīvs, Jums tiks piedāvāta ārstēšana un aprūpe, ko sniegs krūts vēža speciālistu komanda. Ļoti iespējams, ka ārstēšanas ietvaros tiks veikta operācija (visticamāk masektomija), hormonu terapija, radioterapija un, iespējams, arī ķīmijterapija. Šīs procedūras var izraisīt nopietnas ilgtermiņa blaknes.

Izdarīt izvēli - skrīninga iespējamie ieguvumi un riski

Jūs varat izvēlēties piedalīties vai nepiedalīties krūts vēža pārbaudē. Sievietes izvēlās piedalīties vai nepiedalīties šajās pārbaudēs dažādu iemeslu dēļ. Lai palīdzētu Jums izdarīt izvēli, mēs pievienojām informāciju par iespējamajiem ieguvumiem un riskiem.

Skrīnings glābj dzīvības

Pateicoties tam, ka skrīninga rezultātā vēzis tiek atklāts un ārstēts savlaicīgi, tiek glābtas dzīvības.

Skrīninga rezultātā tiek atklāts krūts vēzis, kas nekad nebūtu nodarījis kaitējumu sievietes veselībai

Skrīninga rezultātā dažām sievietēm tiks diagnosticēts un ārstēts krūts vēzis, kas pretējā gadījumā nekad netiktu atklāts un nebūtu kļuvis dzīvībai bīstams. Šis ir skrīninga galvenais risks.

Ārsti ne vienmēr spēj pateikt, vai atklātais krūts vēzis izplatīsies tālāk un kļūs dzīvībai bīstams, tāpēc tiek ārstētas visas sievietes, kurām ir atklāts krūts vēzis. Tas nozīmē to, ka dažām sievietēm tiks piedāvātas ārstnieciskas procedūras, kas viņām nav nepieciešamas.

Izsverot skrīninga iespējamos ieguvumus un riskus

Krūšu pārbaude
varētu glābt manu
dzīvību

Krūšu pārbaude
var nozīmēt to, ka man var
tikt atklāts un ārstēts vēzis,
kas nekad nebūtu kļuvis
dzīvībai bīstams

Šobrīd notiek diskusijas par to, cik dzīvības tiek izglābtas skrīninga rezultātā un cik daudzām sievietēm tiek atklāts vēzis, kas nekad nebūtu attīstījies par dzīvībai bīstamu slimību. Nākamajā lapaspusē sniegtie skaitļi ir ekspertu grupas aptuvenie aprēķini.

Glābjot dzīvības

Krūts vēža skrīnings glābj aptuveni vienu dzīvību uz katrām 200 pārbaudītajām sievietēm. Aptuveni 1300 dzīvības Lielbritānijā tiek glābtas, pateicoties skrīninga veikšanai.

Krūts vēzis, kas nekad nebūtu kaitējis veselībai

Aptuveni trim no katrām 200 ik pēc trim gadiem pārbaudītām sievietēm vecumā no 50 līdz 70 gadiem tiek diagnosticēts vēzis, kas nekad netiktu atklāts bez pārbaudes un nekad nebūtu kļuvis bīstams dzīvībai. Tā rezultātā katru gadu aptuveni 4000 sieviešu Lielbritānijā tiek piedāvāta ārstēšana, kas viņām nav vajadzīga.

Kopumā, uz katru izglābto sievieti ir trīs sievietes, kurām tiek atklāts veselībai nekaitīgs vēzis.

Pētnieki meklē precīzākas metodes, kas ļautu noteikt, kuros gadījumos krūts vēzis attīstīsies par dzīvībai bīstamu slimību un kuros gadījumos tas nebūs dzīvībai bīstams.

Kādi riski vēl pastāv?

- Lielākajai daļai sieviešu, kuru pārbaudīšanas rezultāti ir anormāli, krūts vēzis netiek atklāts. Šīs sievietes piedzīvos liekas raizes un nepatīkamas sajūtas, kas var ietekmēt ikdienas gaitas šajā laika posmā.
- Ļoti retos gadījumos rentgens var izraisīt vēzi. Mamogrammu veikšana ik pēc trīs gadiem divdesmit gadu garumā var nedaudz palielināt iespēju sievietei saslimt ar vēzi mūža garumā.
- Retos gadījumos krūts vēža pārbaudes laikā vēzis netiek pamanīts. Pārbaudēs tiek atklāta lielākā daļa vēža gadījumu, bet krūts vēzis netiek pamanīts aptuveni vienai no 2500 sievietēm.

Kādas ir krūts vēža pazīmes?

Ja Jūs zināsiet, kā parasti izskatās un kādas sajūtas rodas Jūsu krūtīs, pastāv lielāka iespēja, ka spēsiet pamanīt jebkāda veida pārmaiņas, kas var liecināt par krūts vēzi. Tas ir svarīgi pat tad, ja apmeklējat krūšu pārbaudes. Pievērsiet uzmanību:

- Sacietējumiem vai bumbuļiem krūtīs.
- Krūts gala pārmaiņas. Krūts gals var būt ievilkts uz iekšu vai tā forma ir mainījusies. Jums var būt izsitumi, kuru ietekmē krūts gals izskatās sarkans un zvīņains, vai no krūts gala izdalās asinis vai citi šķidrums.
- Pārmaiņas krūšu izskatā vai sajūtās krūtīs. Krūtis var likties smagas, siltas vai nelīdzenas, vai to āda liekas kā pārklāta ar bedrītēm. Krūts izmērs un forma var mainīties.
- Sāpes un diskomforta sajūta krūtīs vai padusēs.
- Sacietējumi vai bumbuļi padusēs.

Ja Jūsu pamanāt jebkāda veida pārmaiņas, nekavējoties informējiet par to savu ģimenes ārstu. Iespējams, ka tas nav vēzis. Bet, ja tas ir vēzis, krūts vēža savlaicīga diagnosticēšana un ārstēšana dod Jums lielāku iespēju izdzīvot.

Kas notiek ar manām mamogrammām pēc pārbaudes?

Ziemeļrijas krūšu pārbaudes programma glabās Jūsu mamogrammas vismaz astoņus gadus. Tās tiek glabātas drošā vietā. Skrīninga programmas ietvaros tiek regulāri pārbaudīti ieraksti, lai pārliecinātos par sniegto pakalpojumu kvalitāti. Iespējams, ka citiem medicīnas darbiniekiem būs nepieciešamība iepazīties ar Jūsu datiem, bet piekļuve Jūsu datiem tiks sniegta tikai tiem cilvēkiem, kuriem tā ir nepieciešama. Ja vēlaties uzzināt šo regulāro pārbaūžu rezultātus, sazinieties ar vietējo skrīninga veikšanas nodaļu.

Kur vērsties jautājumu gadījumā?

Ja Jums rodas ar skrīningu saistīti jautājumi, sazinieties ar vietējo skrīninga veikšanas nodaļu. Jūsu ģimenes ārsts var palīdzēt, ja vēlaties ar kādu parunāt par to vai piedalīties skrīninga programmā.

Kopā Jūs varēsiet izvērtēt iespējamās priekšrocības un riskus, kas palīdzēs Jums pieņemt lēmumu.

Šajos avotos, daļa no kuriem tika izmantoti arī šī materiāla sagatavošanai, Jūs varat iegūt papildu informāciju par krūts vēža skrīningu:

The Northern Ireland Breast Screening Programme

www.cancerscreening.hscni.net

The NHS Breast Screening Programme

www.cancerscreening.nhs.uk/breastscreen

Informed Choice about Cancer Screening

www.informedchoiceaboutcancerscreening.org

Zemāk norādīto labdarības organizāciju interneta vietnēs ir pieejama noderīga informācija par krūts vēža skrīningu.

Cancer Research UK -- cruk.org

Healthtalkonline -- healthtalkonline.org

Breakthrough Breast Cancer -- breakthrough.org.uk

Breast Cancer Campaign -- breastcancercampaign.org

Breast Cancer Care -- breastcancercare.org.uk

Ja vēlaties saņemt šo bukletu citā valodā vai citā formātā, apmeklējiet vietni www.cancerscreening.hscni.net vai sazinieties ar vietējo skrīninga biroju.

Šī informatīvā materiāla autors ir organizācija Informed Choice about Cancer Screening – neatkarīgu ekspertu komanda no King's Health Partners, ar atbalstu un sadarbībā ar Cancer Research UK. Šo materiālu izmantošanai Ziemeļīrijā pielāgoja aģentūra Public Health Agency.

Sabiedrisko diskusiju ietvaros vairāk nekā 1000 sabiedrības locekļu palīdzēja noteikt un izveidot formātu informācijai par NHS Vēža skrīninga programmām.

Šajās diskusijās piedalījās šādas organizācijas: Beating Bowel Cancer, BME Cancer Communities, Bowel Cancer UK, Breakthrough Breast Cancer, Breast Cancer Campaign, Breast Cancer Care, Cancer Research UK, Independent Cancer Patients' Voice, Jo's Cervical Cancer Trust and the Patient Information Forum.

Šajā materiālā izmantoto informāciju rekomendēja 25 sieviešu žūrija, kas noteica labāko veidu, kā atspoguļot informāciju par skrīninga ieguvumiem un riskiem.

www.informedchoiceaboutcancerscreening.org

Finansētājs: NHS Cancer Screening Programmes.

Public Health Agency 12–22
Linenhall Street Belfast
BT2 8BS

Tālr.: 028 9032 1313

www.publichealth.hscni.net www.cancerscreening.hscni.net

